

Kāds ir kvalitatīvas *sēklas* materiāls?

TEKSTS: Dr. agr. **Līvija ZARĪNA**, LLU Agrolesursu un ekonomikas institūts. Publicitātes foto

Lai arī augkopji nešaubīgi zina, ka sējai jāizvēlas vislabākais sēklas materiāls, un tāds parasti ir sertificēts un veselīgs materiāls, joprojām daudzās saimniecībās praktizē ne-sertificētas sēklas izmantošanu. Pašsaprotami, ka šajā gadījumā attiecīgā gada raža jau pirms sējas pakļauta riskam slikti un nevienmērīgi sadīgt, sējumam ieaugt nezālēs un augiem inficēties ar slimībām.

Sēklu kvalitāti nosaka virkne rādītāju (sējīpašības):

- dīgspēja (normāli sadīgušo sēklu skaits, attiecinot pret kopējo pārbaudei izlikto sēklu skaitu, %);
- dzīvotspēja (dzīvo sēklu skaits no kopējā sēklu skaita, %);
- dīgšanas enerģija (dīgšanas ātrums dīgspējas pārbaudes laikā, %);
- izlīdzinātība (sēklu vienmērīgums pēc izmēriem);
- rupjums (1000 sēklu svars, g);
- mitrums (ūdens daudzums no kopējās sēklu masas, %);
- laukdīdzība (lauka apstākļos normāli sadīgušo sēklu daudzums attiecībā pret kopējo izsēto daudzumu, %);
- tīrība no nezāļu piejaukumiem (nezāļu daudzums no kopējās parauga masas, %);
- tīrība no citu sēklu piejaukumiem (citu sēklu piemaisījumu daudzums no kopējās parauga masas, %), kā arī inficētība ar slimību ierosinātājiem (sklerociji** un cieto melnplauku piemaisījumi).

Sertificētai sēklai šie rādītāji fiksēti sēklas sertifikātā, tāpēc iegāde ir tās lietotāja ziņā – pirkt attiecīgās kvalitātes materiālu vai nepirkt, un, ja pirkt, tad attiecīgos rādītājus ņemt vērā, aprēķinot nepieciešamo sēklas daudzumu.

Sabiedrībā pārsvarā vairāk tiek diskutēts par graudaugu sēklu – graudiem, taču iepriekš minētais attiecas uz jebkuras sugas ģeneratīvas* izcelsmes sēklu. Ieteicamā izsēja norma (1. tab.) sugas robežās var atšķirties, pirmkārt, jau tāpēc, ka ir daudzveidīgs, ar atšķirīgām bioloģiskajām īpašībām audzēt ieteikto šķirņu klāsts.

Jo sliktāki ir sertifikātā atspoguļotie rādītāji, jo izsējamās sēklas daudzums attiecīgi jāpalielina. Sēklu sertifikācijas procesu pārbauda VAAD, tas ir gana sarežģīts un stingrs, lai no sēklaudzēšanas atteiktos tie praktiķi, kuri nevar nodrošināt labu augsnes apstrādes un sējumu kopšanas darbu izpildi. Visbiežāk tas saistīts ar saimniecības materiāli tehnisko nodrošinājumu, saimnieka zināšanām un prasmī. Pieredzējis augkopis saimniecības vajadzībām prātis izaudzēt labas kvalitātes sēklu, taču ne vienmēr saimniecības ietvaros spējīgs to sagatavot atbilstoši optimālajiem kvalitātes rādītājiem.

Par sēklas kvalitātes rādītāju atšķirībām atkarībā no audzēšanas tehnoloģijas ir veikti daudzi pētījumi, un ir skaidrs, ka attiecībā uz ražas kvalitāti *galavārdu* teiks audzēšanas gada agroklimatiskie apstākļi. Ja sausā gadā var nodrošināt augiem nepieciešamo mitrumu, izveidosies šķirnēm tipiskais sēklas lielums, ja ne, – sēkla būs sīkāka un, protams, ar mazāku svaru. Līdzīgi arī attiecībā uz pārējiem augu augšanai un attīstībai nepieciešamajiem faktoriem. Labos apstākļos augoši augi vienmēr ir konkurētspējīgāki

un labāk pielāgojas nelabvēlīgu apstākļu pārciešanai, kā arī paši spēj konkurēt ar kaitīgajiem organismiem. Diemžēl praktiskajā ražošanā pārāk daudz tiek grēkots arī augsnes apstrādes gaitā, tāpēc augu saknēm jāiejūtas augsnē ar sliktām agrofizikālajām īpašībām, nemaz nerunājot par optimālu reakciju un sabalansētu nodrošinājumu ar barības elementiem.

Pēdējos gados pasaulē daudz tiek runāts par to, kā sēklas kvalitāti ietekmēs globālās klimata izmaiņas – temperatūras paaugstināšanās un arī siltumnīcefekta gāzu koncentrācijas palielināšanās. Ir apkopota informācija par minēto faktoru ietekmi uz sēklas masu, dīgšanu un dzīvotspēju, prognozes nav optimistiskas. Daudzu autoru pētījumu rezultāti norāda uz to, ka sēklas kvalitāte kopumā pasliktināsies. Ja par iespējamām tendencēm attiecībā uz sēklas masu ir daudz pretrunīgu apgalvojumu, tad par sēklas dīgšanu rezultāti *rāda vienā virzienā* – sēklās, izmainoties oglekļa un slāpekļa attiecībai, samazināsies proteīna saturs, līdz ar to arī attiecīgo (sēklas embriju augšanai nepieciešamo) aminoskābju daudzums, kā rezultātā dīgspēja pasliktināsies.

Ja ņem vērā, ka Latvija atrodas vēsākā klimata zonā, nav izslēgts, ka jau vidējā nākotnē mūsu sēklaudzētājiem būs lielas priekšrocības. Kvalitatīva sēkla nepieciešama visā pasaulē, bet ne visur tās ieguvei būs labvēlīgi dabiskie agroklimatiskie apstākļi.

Sēt sertificētu vai nesertificētu sēklu – tā vairāk vai mazāk ir arī

1. tabula
Ieteicamā izsējas norma dažādām laukaugu sugām

Suga	Dīgspējīgas sēklas uz 1 m ²	Aptuvena izsējas norma kg/ha
Ziemas kvieši	400–500	220–250
Vasaras kvieši	450–550	230–260
Rudzi	450–550	180–220
Triticāle	450–550	180–220
Mieži	400–450	220–250
Auzas	500–550	220–240
Zirņi tīrsējā	100–120	180–230
Lauka pupas	50–60	200–240
Lopbarības lupiņa	100–120	120–170
Zirņi + mieži		30–50+180
Vasaras viķi + auzas (graudu ieguvei)		30–50+180
Zirņi + auzas (zaļmasas ieguvei)		80–100+120–160
Kukurūza		90–120

2. tabula

Desmit sertificētas sēklas izmantošanas priekšrocības
(Dr.agr. Sanita Zute, biedrības *Latvijas Sēklaudzētāju asociācija* prezidente)

Sertificētas sēklas priekšrocības	Pamatojums
Atbilstība konkrētai šķirnei	Šķirnei atbilstošas sēklas jau ģenētiski ir pamats augstai ražai un noteiktām kvalitātes īpašībām
Sēklas ir izlīdzinātas	Vienmērīgs sēklu rupjums nodrošina tās vienlaicīgu sadīgšanu, kas ir pamats vienmērīgai turpmākai sējuma attīstībai un optimālai sējuma kopšanas termiņu ievērošanai
Garantēta tīrība no citu šķirņu piemaisījumiem	Viendabīgs, tīrs šķirnes sējums nodrošina, ka visi augi attīstās un nobriest vienlaicīgi, iegūtā raža ir viendabīgas kvalitātes
Pārbaudīta dīgtspēja	Dīgtspēja ir pirmais nosacījums, lai sējumā būtu pēc iespējas vairāk normālu un spēcīgu augu
Garantēta labāka veselība	Sēklas, kas iegūtas no veselīgiem augiem, ir pamats labai dīgtspējai, augstai dīgšanas enerģijai un rezultātā arī augstākai ražai
Garantēta tīrība no nezālēm un nezāļu sēklām	Ir būtiski neievazāt savos laukos jaunas, agresīvas nezāļu sugas. Cīņa par augšanas vietu, ūdeni un barības vielām var būtiski samazināt ieguvumu pat no visražīgākās šķirnes
Garantēta tīrība no karantīnas nezālēm un slimību ierosinātājiem	Karantīnas nezāļu (vējauzu u.c.) un slimību klātbūtne sertificētās sēklās ir stingri uzraudzīta un nav pieļaujama. Tā ir drošība un kvalitātes garantija gan audzētājam, gan iegūtās ražas tirgus vērtībai
Stingri ierobežota citu kultūraugu sēklu klātbūtne	Ražas pārstrādes tehnoloģijās svarīgs ir izejvielu viendabīgums
Garantē augstas, šķirnei atbilstošas ražas	Audzētāji var būt pārliecināti, ka, izvēloties konkrētu šķirni un cenšoties nodrošināt šīs šķirnes prasībām atbilstošas audzēšanas tehnoloģijas, iegūtā raža neliks vilties
Ir pievienotā vērtība profesionālu konsultāciju veidā	Iegādājoties sertificētas sēklas, vienlaicīgi ar garantiju par sēklas piederību konkrētai šķirnei audzētājam ir iespējams saņemt selekcionāru un citu ekspertu profesionālas konsultācijas par izvēlēto šķirni, tai raksturīgo reakciju dažādos audzēšanas apstākļos, optimālākajiem audzēšanas paņēmieniem

saimnieka izvēle, tomēr ne jau vienmēr risks attaisnojas. Tā kā laukaugu audzēšanā ražotājs lielā mērā pakļauts arī t.s. neregulējamiem faktoriem (pirmkārt, klimatiskajiem apstākļiem), risks vienmēr pastāvēs, bet ne vienmēr attaisnosies. Jo īpaši riskē tie, kuri saimnieko pēc integrētās saimniekošanas metodes, kad sertificētas sēklas izmantošana sējai ir viens no pamata profilaktiskajiem pasākumiem augu aizsardzībai pret kaitīgajiem organismiem. Pašpārlicinātajiem praktiķiem noteikti laiku pa laikam vajadzētu pārslēgties uz Latvijas Sēklaudzētāju asociācijas vadītājas izceltos *desmit baušļus* (desmit sertificētas sēklas izmantošanas priekšrocības) (2. tabula).

Pieļauju, ka daudzi nezina to, ka mūsu valstī attiecībā uz sēklu un sēklaudzēšanu darbojas virkne normatīvo aktu, t.sk. Sēklu un šķirņu aprites likums, kura viens no mērķiem ir aizsargāt ražotāju no nekvalitatīvu sēklu lietošanas sējai.

Veiksmi visiem jaunajā sezonā! ^{SV}

*Generatīvas izcelsmes sēkla – ziedēšanas un apaugļošanās rezultātā izveidojies sēklas materiāls.

**Sklerociji – melni, cieti dažādas formas veidojumi, parasti lielāki par kultūraugu graudiem.

Izdevīgi un elastīgi finansēšanas pakalpojumi uzņēmumiem

- Industriālais līzings
- Komerctransporta līzings
- Vieglo automašīnu līzings

Īpaši izdevīgi nosacījumi lauksaimniekiem:

- Lauksaimniecības tehnikas iegādes finansēšanai
 - Kravas un vieglo automašīnu noformēšanai līzīngā
 - Projektu finansēšanai, kurus līdzfinansē ES struktūrfondi
 - Iespējams sezonāls atmaksas grafiks
- Piedāvājam sezonas finansējumu izejvielu iegādei, kā arī overdraftu.

“OP Finance” SIA

Muitas iela 1, Rīga, LV-1010. Tālr. 67 77 70 07, office@opbank.lv

www.opbank.lv

